

Nödvändigheten av en kontinuerlig samhällstolkning från anarkismens sida

Åsa Crona

1994

Och nu till den enda relevanta frågan, eller i alla fall den fråga som skulle kunna göra den här tidningen mer relevant än alla andra som startats i liknande syfte (och som skulle kunna ge dessa tidningar och oss andra en ny skjuts):

Varför har alla misslyckats hittills? Varför är syndikalismen/anarkismen mindre och (till grundtankarna) okändare än någonsin i en tid när ännu mer än vanligt talar för den?

Problemet är lika klassiskt som akut: Kan man upprätthålla en självständig världsbild utan att marginalisera sig själv? Svaret är att man måste.

Om några månader kommer Sverige förmodligen ha fler kvinnor i riksdagen än något annat land. Vi kommer få höra att det är en oerhörd och närmast ofattbar förändring, ungefär som rösträtten där den införs eller tilldelas någon undertryckt grupp. Pukor och trumpeter.

Samtidigt lär det bli tystare kring de mycket större omdaningar som har skett i motsatt riktning: Det handlar inte bara om en backlash i förhållandet mellan kvinnor och män, utan i ännu högre grad den samhällsordning som är könsorganisationens ram och förutsättning. Det gäller vandaliseringen av offentliga sektorn och den historiska omfördelningen av makt från de som måste lönearbeta för att leva, till dem som köper arbete. Det är omdaningar som har skett mot de flestas vilja, men också med ett hisnande flyt.

De hade knappast varit möjliga utan den förskjutning i folks världs- och självbild som kom med krisförklaringen hösten -91.

Man kan tala om ett slags mental statskupp: Ena dagen talade alla om det "postmateriella samhället" och särskilt de unga generationernas krav på något viktigare i livet än bara jobb och pengar. Den materiella välfärden räckte inte som mening och mål. Så sa även etablerade ekonomer: Inga företag skulle överleva som inte anpassade sig till människornas vilja och behov.

Andra dagen var alla - som kom till tals - eniga om tillväxten som samhällets mål och, därmed, lönearbetet som individernas.

Många har kortsiktigt tjänat på detta kliv in i ett gammalt tanke-system. Förutom de företag som led brist på arbetskraft så försvarar många sin verklighetsförståelse och livsuppgift genom denna annars helt orimliga ordning. Det gäller inte minst de samhälleliga auktoriteter som hade sin kris fram till krisförklaringen, hur högt de nu än låter domedagsstämman ljuda.

Frågan är varför vi andra hade så lite att sätta emot.

Någonstans fanns här ett glapp, ett år ungefär då många utan tidigare politiskt intresse intog något slags anarkosyndikalistisk hållning alldeles av sig själva. När vi stod och sålde För Kännedom utanför systemet blev vi jävligt uppmuntrade över den ilska och analys vi mötte, och som hängde ihop med insikten om att det inte fanns någon "däruppe" som skulle göra någon skillnad. Sedan kom Stödstrumporna. Sedan kom Göran Greider och tlm.

För alla med någon form av frihetlig socialistisk hållning borde det ha varit lätt att förklara varför dessa två alternativ (som de såg ut då) aldrig kunde bli mer än en ideologisk snuttefilt:

För det första tog de aldrig ett steg utanför den etablerade kartan, det vill säga den som gjorde dem lika lättuppblåsta som politiskt impotenta: "När såg man senast SAF eller regeringen eller överhuvudtaget någon reagera på det som står i Arbetaren?" skrev Greider i en tragikomisk demonstration av sin omedvetenhet om de villkor han spelar på. På samma sätt som Stödstrumporna talar till makthavarna om kvinnorna, och aldrig tvärtom, så dömde Greider systematiskt ut alla former av diskussion som inte var direkta vädjanden ("krav") till de som redan bestämmer. Detta är alltså den enda kampform han godkände: Be till makten och hoppas att makten är snäll.

Ännu mer rörande dum blir denna strategi med tanke på vad han bad om. Ta först den folkhemsnostalgi som blev en hållpunkt i den allmänna systemskiftespaniken, och som nu glöms i takt med att den spelat ut sin roll som debattmässig ventil: Om folket hade styrt landet genom rösträtt så hade strukturomvandlingen till flertalets sämsta naturligtvis varit en omöjlighet. Om folk hade trivts i det centraliserade välfärdssamhället så hade vi fortfarande förknippat Bert Karlsson med Sommarland och sliskiga kommentarer om Lena PH:s ögon.

Inte heller skolor och daghem har räddats av den fantasifulla historiebereskrivning som klottrats ned i deras namn: Den offentliga sektorn skapades inte av godhet och kapitalistblod. Den har utvecklats inom ramen för den ekonomiska expansion som hela tiden har varit överordnad alla andra samhälleliga mål. Detsamma gäller

kvinnornas "utträde på arbetsmarknaden". Redan i slutet av 50-talet sa Sträng att det fanns en stor outnyttjad arbetskraftpotential - i form av hemmafruarna. Industrin välkomnade kvinnorna för att de behövdes: Allt annat är en förolämpning.

Historieförvanskningen är ett problem för att den döljer hur det som händer idag är en fortsättning på det som händer i igår. Igår behövdes alla människor i industrin. Det gör de helt enkelt inte längre.

Därför försvarar man inte den offentliga sektorn genom att försvara det system inom vars ramar den växte fram. Man måste sätta sig över det: Det räcker inte med att säga "Vi är inte tärande". Man måste också säga "Vi vill inte ha er tärande tillväxtekonomi".

Typiskt pseudoalternativen är att de mer intresserar sig för ordningens bieffekter än dess drivkrafter. Greider är dessutom ett användbart exempel därför att han var så hämningslös i sin underordning. Allt som Timbro gillade fördömde han. "Lokalsamhälle" och "decentralisering" blev någonting ont i sig, precis som "individ" och "frihet" fritt fick monopoliseras av de grupper som företräder det dominerande tvångssystemet, nämligen ekonomismen.

Förstår nu någon min efterlysning av alternativa verklighetstolkningar? Javisst, en tidning som Arbetaren har på senare tid haft en del (lysande) grymtningar mot greidianerna. Men tänk om denna frihetliga hållning nästa gång kunde definieras tidigare och tydligare. Det säger jag inte för att gnälla över missade chanser, utan för att vi ska se dem nästa gång de kommer.

I ett läge då alltför få såg det parlamentariska systemets otillräcklighet - just då började andra att bryta livslånga ickeröstarprinciper. Många är rädda för splittrande tjafs. Men splittring mellan vadå? När hamnade anarkismen på samma sida som centralismen? Jag kan bara förstå det som att man - åtminstone tillfälligt - drogs med i paniken och såg allt med den etablerade kartans ögon (vänster är vänster, och det är höger vi är emot). Denna ängslan förstärkt knappast kampen mot systemskiftet utan försvagade den, genom de dummaste och grundaste fick tala för sig själva.

I radio får en ung tjej frågan vad som är hennes största ängslan inför framtiden. Hennes svar: att inte vara "kompetent" nog. Vadå för "kompetens"? "Kompetent" enligt vems definition? Och varför?

I ett samhälle vars världskarta blivit alltmer enhetlig trots allt större utbud så är alternativens svårighet samma som den tjejen - nämligen att definiera sig själv och sin vilja, oberoende av den centrala världskartan som kan bytas ut över en natt. Då öppnas utrymmet för "framtidforskare" som återigen sitter och breder ut sig om någonting de är med om att skapa. De säger att framtiden tillhör de "rörliga", de som kan vidareutbilda sig sju gånger om livet och flytta dit där det behövs.

Med andra ord: det är människorna som ska följa "framtiden", och inte framtiden som ska följa människorna. Individerna är till för systemet och inte systemet för individerna. Människorna är till för ekonomin och inte ekonomin för människorna.

Allt sådant är skrock. Det är ett styrande skrock, liksom den konstruerade motsättningen mellan individ och kollektiv. Det är ett skrock som snabbt samlar en tillfällig lyssnarskara genom sin illusoriska överblick, men som i förlängningen alltid kostar mer kraft än det samlar.

Det är en typ av skrock som syndikalismen/anarkismen avfärdar i sin grund.

Därav den anarkismens "känsla" som greidianerna säger att "vänstern" kan utnyttja sig av. Det kan "vänstern" inte, eftersom den kommer ur den konkreta verklighetsbeskrivningen.

Det talas om en ökande klyfta mellan "folk" och "elit", mellan "makthavare" och "gräsrötter". Åke Olsson påpekar att alla folk är emot EU, bara makten är för. Här speglas den stora klyftan idag, den som förmodligen inte går i skillnaden mellan klass och klass, eller mellan män och kvinnor, utan mellan de som identifierar sig med problemformuleringen och de som inte gör det.

Det är en konflikt som man inte kan komma åt om man förnekar de frågor om individens ställning i civilisationen, som är anarkosyndikalismens kärna och som ständigt och ritualmässigt sopas bort i den debatt som aldrig kan bli ett hot mot den rådande samhällsordningen, eftersom den är en funktionen av den. Det är därför de frihetliga medvetet måste bygga plattformar för att definiera inte bara sig själva och sin praktiska vardagskamp (som den fackliga) i förhållande till det större sammanhanget, utan samtidigt tolka den växlande världskartan utifrån sin antiauktoritära och solidariska insikt.

Det som från det andra hållet ser ut som en svaghet är nämligen den största styrka vi har.

Den största svagheten är om underläget blivit en dålig vana.

Det Anarkistiska Biblioteket

Åsa Crona
Nödvändigheten av en kontinuerlig samhällstolkning från anarkismens sida
1994

Yelah

sv.anarchistlibraries.net